

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת תמורה כ"ה-ל"א

בס"ד, י"ז אדר תשע"ב

גליון מס' 668

השבוע בגליון

- ◆ עובר שלא נולד, ירח אמו לכל הדעות
- ◆ עובר אבר אמו
- ◆ חובת הדאגה לכלבים
- ◆ יהודי חולה יאכל את הנבלה ויתן את הטריפה לכלבים

◆ הויכוח עם הקראים על אודות שחיטת בהמה מעוברת

- ◆ קרבן רגל...
- ◆ ההבדל בין קרבן רגל לקרבן שותפים
- ◆ ירושלמי שאינו ירושלמי
- ◆ ירושלמי - כינוי לשיבה ירושלמית עתיקה
- ◆ מניין ידע רבינו ירוחם, כי אסור לרכוש פרוכת תמורת כלב?

דבר העורך

הדייג מפורטוגל

הנשמה היהודית, היא בעצם המדרבן העיקרי של רבני מאורות הדף היומי באמצע אל חיקם אתגר הנראה כבלתי מציאותי - להושיב ליד הגמרא יהודי שלא פתח גמרא זה שלושים שנה, או אפילו לא פתח גמרא מימיו. נסו להושיב אדם מן השורה להקשיב בכל יום לשיעור בתחום שהוא לא הביע בו התעניינות רבה. אך הכל יודעים, כי הנשמה היהודית כמהה אל אלוקיה, נכספת אל שרשיה, אל האור, אל התורה, צריך רק לדפוק על דלתה בעדינות, להשקותה מעט מים חיים, והיא תפרח כשושנה.

ואם חפצים אתם בדוגמה מרגשת לכחה של הנשמה היהודית, הנה לכם סיפור המופלא של נשמה יהודית, אשר הפריחה גיצים, ניצוצות וזיקים, גם לאחר עשרות שנות האפלה וחשיכה. המעשה התרחש בבית דינו של הגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א ושמענהו מהגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א, מחבר הספר "לקח טוב".

היה זה לפני יותר מעשרים שנה.

מגרש נטוש ניצב בבני ברק, בשכונת בעלי מלאכה. טבעו של נכס שכזה, שלא יעמוד ריקם זמן רב יותר מכפי שאנשים מסוגלים לראותו שומם בלא שימוש, ולפיכך בית הדין נדרש לקבוע בדין מסויים שהתעורר בין מספר עסקנים, על אודות השימוש המיועד במגרש. במהלך הדיון הופיע בבית הדין עורך הדין מ. ש. וביקש להציג בפני הנוכחים את



דף כו/א

קרבן רגל...

בגמרא למדים על שיטת חכמים, כי האומר "רגלה של זו עולה", קדושת קרבן העולה אשר נתפסה ברגלה של הבהמה אינה מתפשטת לכולה, אלא רגלה של הבהמה עולה ושאר גופה חולין. דינה של בהמה זו להמכר לאדם המבקש גם כן להקריב קרבן עולה, הלה רוכש בכסף מלא את חלק החולין שבגוף הקרבן, מקדיש אותו לקרבן עולה, ואזי לפנינו קרבן עולה עם שני בעלים. עיון בספרי הראשונים והאחרונים מעלה, כי לפנינו קרבן ייחודי ונדיר - קרבן רגל. המאירי כותב (קידושין ז/א), כי אם הכהן המקריב את העולה כיוון להקריבה לשם בעל הגוף בלבד, ולא כיוון להקריבה גם עבור בעל הרגל, הלה לא התכפר בהקרבת הקרבן! שכן, מצב זה נחשב 'שינוי בעלים', שכוונת העבודה בקרבן נעשתה בשינוי מן הנדרש, לכוון לשם בעל הקרבן. **ההבדל בין קרבן רגל לקרבן שותפים:** שאל נשאל הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, מה הבדל יש בין קרבן זה לבין קרבן של שותפים, אשר אינו נפסל עקב 'שינוי בעלים' אם השוחט כיוון לשוחטו לשם אחד מן השותפים בלבד (עין זבחים ד/א). הסטייפלער זצ"ל ביאר, כי ההבדל בין שני המקרים נוקב וברור. בהמת שותפים שייכת כולה לשניהם. ממילא, כאשר השוחט כיוון לשוחט לשם ראובן, הוא לא שינה מן האמת, אכן, בהמה זו שייכת כולה לראובן, גם לשמעון, נכון, אך הוא לא שינה מאומה מן המציאות. שונה היא הבהמה אשר בה אנו עוסקים, זו אינה בהמה של שותפים, אלא שכנים באותה בהמה, האחד הקדיש את רגלה והאחר הקדיש את יתר גופה, ולפיכך, אם בשעת השחיטה כיוונו לשם אחד מהם בלבד, הוא בלבדו מתכפר על ידי הקרבן (עין "משמר הלוי" תמורה כא). הגר"י קנייבסקי זצ"ל חיזק בראייה מעניינת את ההנחה, ששותף נחשב כמתכפר בכל הבהמה כולה, לעומת בעל הרגל המתכפר ברגל בלבד. בגמרא לעיל נתבאר כי ישנן שתי הלכות הנלמדות משתי דרשות אשר אחת מהן מיותרת, לכאורה. המשנה דורשת (לעיל יג/א) מן הפסוק, כי שותף אשר ביקש להמיר את הקרבן המשותף לו ולחבירו, לא עלה בידו ולא כלום. דרשה נוספת (לעיל יא/א ונדרש בחולין ט/ט), יוחדה עבור בעל קרבן האומר, כי בהמה פלונית תהא תמורה במקום הרגל של קרבנו, שגם תמורה מסוג זה אינה חלה. לכאורה, לאחר שנוכחנו, כי לא ניתן להמיר אחד מאבריו של קרבן, ברור כי גם שותף אינו יכול להמיר את הקרבן המשותף; מה הבדל יש בין המקרים, שניהם מבקשים להמיר חלק מן הבהמה - בעל הקרבן מבקש להמיר את רגלה, והשותף מבקש להמיר את חציה, שהרי חציה בלבד שלו. אין זאת, אלא ששותף נחשב כבעלים

צעילוי נשמת

הרב **משה צבי יוסף הלפרן** ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע ט"ו באדר תשל"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו **משפחות הלפרן** שיחיו קרית קרני-צי - גבעת שמואל

צעילוי נשמת

מרת **רבקה (אריקה) יעקבסון** ע"ה

ב"ר יהודה ז"ל

נלב"ע י"ט באדר תשס"ד

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **אריה דורה יעקבסון** הי"ו

צעילוי נשמת

הר"ר **מרדכי שלום לויטס** ז"ל

ב"ר מאיר ז"ל

נלב"ע י"ח באדר א'

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **לאה גרינפלד** ע"ה ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע י"ז באדר ב' תשמ"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם



של כל הקרבן, ולפיקך יש צורך בדרשה מיוחדת שאינו יכול להמירה, ואילו הדרשה העוסקת בהמרת אבר בודד, אין בה כדי להורות על עניינו (עיי' "קהילות יעקב" סוטה סימן א').

דף כז/א רש"י ד"ה גברא

יְרוּשְׁלַמִי שְׁאִינו יְרוּשְׁלַמִי

התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי חוברו על סדרי המשנה. ברם, אין בידינו גמרות על כל ששת סדרי המשנה. על החלקים החסרים נמנה סדר קדשים בתלמוד הירושלמי.

בספרי הראשונים נמצאו עקבות לתלמוד ירושלמי על סדר קדשים, אשר כאמור, אינו נמצא בידינו כיום, ואין כל ידיעה מה עלה בגורלו ברבות השנים. החיד"א מוכיח בספרו "שם הגדולים" (חלק ספרים מערכת י אות ס"ה) מלשונות הראשונים, כי היה בידיהם תלמוד ירושלמי על סדר קדשים. בין הראשונים הוא מונה את הרמב"ם הכותב בהקדמתו לפירוש המשניות, "שנמצא ירושלמי על חמשה סדרים שלמים". גם הראב"ד כתב (בפירושו על על ספר יצירה), כי ראה "בתלמוד ירושלמי מסדר קדשים". החיד"א מסיים, כי "על הרוב, כמה קושיות בהרמב"ם בקדשים יתורצו בירושלמי דקדשים. חבל על דאבדין".

מפליא לגלות, כי בפירושו למסכת רש"י מזכיר פעמים רבות את "לשון הירושלמי". הציטוטים המובאים ברש"י אינם נמצאים בתלמוד ירושלמי שלפנינו, ומאחר שעניינם מסדר קדשים, לפנינו, איפוא, הוכחה מברעת, לכאורה, על קיומו של תלמוד ירושלמי על סדר קדשים בידי רש"י.

ירושלמי - כינוי לישיבה ירושלמית עתיקה: בספר "מפענח נעלמים", טוען המחבר רבי חנוך הניך טייטלבוים זצ"ל, כי אין לצרף את דברי רש"י למסכת הראיות על דבר קיומו של תלמוד ירושלמי לסדר קדשים. שהנה, גם בגמרא כאן רש"י מביא, "לשון ירושלמי", והוא מצטט בשמו גירסה בגמרא, אך רש"י מצטט לשון ירושלמי זה בשם אביי, "לשון ירושלמי בעי אביי...". והנה, אביי אינו מוזכר בתלמוד הירושלמי כלל, מאחר שהוא היה מאחורוני האמוראים והוא נולד שנים רבות לאחר חתימת התלמוד הירושלמי. כיצד, איפוא, שורבב שמו לתוך התלמוד הירושלמי. אין זאת, הוא משער, אלא שרש"י מצטט את נוסח הגמרא כפי שהוא נלמד בישיבה בירושלים...

סימוכין לכך ניתן למצוא בכתוב בבעל הגהות מיימוני (הלכות קריאת שמע פרק א' אות ב') המציין הלכה מסויימת בשם הראב"ה וכותב, כי "כן נמצא בספר הבא מיישיבת ירושלים", ואילו הראב"ה (ברכות) בעצמו כותב הלכה זו בשם ירושלמי. אנו נוכחים לדעת, כי המונח ירושלמי מתייחס גם לחכמים אשר היו בירושלים בתקופת הראשונים.

בעל "מפענח נעלמים" מציין כי גם ספרים שונים כונו "ירושלמי" על ידי הראשונים מפאת מוצאם מירושלים עיר הקודש. הרמב"ן (מגילה כא/ב) מכנה ירושלמי את מסכת סופרים, מפני שהובאה מירושלים. הסמ"ג מכנה את מדרש שוחר טוב בשם ירושלמי, על כי חובר בארץ ישראל. גם ספר "הבהיר" כונה ירושלמי על ידי רבינו עזרא, על שם שהובא מארץ ישראל.

דף ל/א ואיזהו מחיר כלב

מניין ידע רבינו ירוחם, כי אסור לרכוש תמורת כלב?

אמרה תורה (דברים כג/ט), "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלוקיך". שור שורכש תמורת כלב, אינו ראוי לעלות כקרבן על המזבח. כמו כן, אין להשתמש בחליפי כלב לכל צורכי בית המקדש, כמבואר בגמרא. הראשון היחיד המתייחס לאיסור זה לגבי דברים שבקדושה, מלבד קרבנות ובית המקדש, הוא רבינו ירוחם (חוב, נתיב כ"ג חלק א) הכותב, כי אסור "לעשות ממנו שום דבר לבית הכנסת, כגון, ספר תורה או בדק הבית, או נר או שמן וכיוצא בו לבדק הבית, או לדבר מצווה", וכן פסק הרמ"א בעקבותיו ("שולחן ערוך" אורח סימן קכ"ג סעיף כ"א).

איסור מן התורה או מדרבנן: רבינו ירוחם כותב הלכה זו בקיצור נמרץ, והוא אינו חושף בדבריו אם איסור זה הוא מן התורה או מדרבנן, מה מקורו, והאם הוא לכתחילה או גם בדיעבד. "מגן אברהם" (ס"ק מ"ו) כותב, כי איסור זה הוא מדרבנן, אך עדיין חובה לברר שתי נקודות בסיסיות; מניין שאב רבינו ירוחם הלכה זו, שלא נמצא לה כל איזכור בגמרא, וכמו כן, האם איסור זה הוא לכתחילה או בדיעבד. כלומר, מה דינו של אדם שקיים מצוות ארבעת המינים בלולב 'מחיר כלב', היצא ידי חובת המצווה?

בעל "קצות החושן" (בשור"ת שבסוף "אבני מילואים" סימן כ"ז) מבאר את דברי רבינו ירוחם, והוא עונה על שתי השאלות כאחת. מקורו של רבינו ירוחם מן הגמרא (עבודה זרה מז/א) העוסקת בחפץ ששימש לעבודה זרה ולאחר מכן תפקידו בוטל [על ידי נכרי, זו האפשרות היחידה לביטול, עיי"ש בגמרא], ושוב אינו עבודה זרה. במצבו הנוכחי, החפץ מותר בהנאה, שכבר אינו עבודה זרה, ובכל זאת הגמרא מסתפקת אם ראוי להשתמש בו לחפצי מצווה, אם לאו. גמרא זו היא המקור של רבינו ירוחם, שאין להשתמש למצווה בחפץ מאוס.

ומכאן, לשאלתנו השניה, אם איסור זה הוא בדיעבד או לכתחילה, ובכן, בעלי התוספות (עבודה זרה שם) מבארים, כי ספק הגמרא אינו אלא לכתחילה, אך בדיעבד ניתן לצאת ידי חובת המצווה בחפץ ששימש בעבר לעבודה זרה, וכן נפסק להלכה (רמ"א אורח סימן תרמ"ט סעיף ג'). מכאן, שגם האיסור שנלמד מגמרא זו, אינו אלא לכתחילה (ועיי' בשור"ת "פרי יצחק" חלק א' סימן י'). [ראוי לציין, כי דבריו של רבינו ירוחם נסובים על אתנן זונה, והרמ"א הוסיף גם מחיר כלב].

דף ל/ב עובר ירך אמו

הויכוח עם הקראים על אודות שחיטת בהמה מעוברת

בסוגיות רבות במסכת משולבת המחלוקת המפורסמת, "עובר ירך אמו או לאו ירך אמו". כלומר, האם עובר נחשב כחלק מן האם, כאבר מגופה, או שהוא ישות בפני עצמה.

המידע שברשותו בנוגע למגרש. כאשר הוא פתח בדבריו, הנוכחים פערו את פיהם בתמהון, וכאשר הוא סיים את דבריו, הכל מחו את דמעותיהם.

הפרשה מתחילה בשנת תרצ"ז. אותה שנה עלה יהודי לארץ ישראל בליוויי אשתו ובתו. כעבור זמן לא רב הוא רכש את המגרש המדובר, שמחירו לא היה רב, והמשיך בעבודתו כפועל יהלומים. לאחר תקופה הוא החליט לעזוב את ארץ ישראל עקב קשיי פרנסה, והוא ומשפחתו הגרו לבלגיה.

משחשב שבאה עליו המנוחה, קפץ עליו רגזה של מלחמת העולם השנייה. בבוקר בהיר הוא שב מן המכולת כשמצרכים בידי, ונוכח לתדהמתו כי אנשי האס. אס. ימח שמם, צרו על הרחוב שבו התגורר. הוא הסתתר במחבוא וממקום מסתורו הבחין כיצד הנאצים משליכים את אשתו ובתו למשאית. בדרך פלאית עלה בידו להמלט רגלית, עד שבעבור מספר שבועות הוא התדפק על דלת בקתה רעועה בכפר דייגים נידח בחוף המערבי של פורטוגל, כשבגדי לעורו, נטול מסמכים, זהות ורכוש. היה זה מעונו של ראש הכפר.

הוא הרגיש כמו בנותיו של לוט לאחר הפיכת סדום ועמורה, אשר היו בטוחות כי לא נותר איש מלבדן בעולם. עולמו הקודם חרב, התהפך, נכתש עד דק, ולא נותר ממנו מאומה. הוא החל לעבוד כפועל בכפר הדייגים. את ראשו ורובו השקיע בפריסת רשתות על פני המים, בשליית דגים מפרפרים מתוך הים, ולא חלף זמן רב והתערותו במקום הפכה לדבר מובן מאליו. היה זה אך עניין של זמן עד אשר גלגלי ראשו היהודי החלו לנוע. הוא הבחין כי כל בני הכפר עובדים עד כלות הכוחות ובכל זאת פונתם בדוחק רב. התברר, כי את שללם הרב הם מוכרים במחיר זעום לסוחרים שהשתלטו על שוק הדגים, והם אלו המפיקים הון מן הדגים. הוא הציע לבני הכפר כי יחדלו למכור את הדגים לסיטונאים, והם בעצמם יפכו למשווקי דגים. אמר ועשה. בני הכפר נשמעו להוראותיו בענייני מסחר הדגים, הם התאגדו ביחד כגוף אחד, התעשרו, התרחבו, העצימו וגרפו הון רב.

וירא ראש הכפר כי טוב, ויצע למיודענו לשאת לו לאשה את בתו שבגרה. לקול מצהלות בני הכפר הוא הפך לחתנו של ראש הכפר, ויולד בנים ובנות, ולא ידע איש כי יהודי הוא.

השנים חלפו עברו להם, הכל נותר על מקומו; הכפר, הים, הסירות, הדגים, הדייגים, הרווחה הכלכלית. רק הקמטים שחרצו את פניו וגופו אשר התעקל אט אט לכיוון האדמה, הזכירו לו כי הכל גם יוותר על מקומו, אך יום יבוא והוא לא יזחה בכך יותר.

בגיל שבעים וחמש הוא נסע לבקר בארץ ישראל. געגועים של בן אובד לארץ שהוריו גורשו ממנה לפני אלפי שנים. בתקופת שהותו בארץ ישראל הוא מכר את המגרש שהיה בבעלותו, הלא הוא המגרש שבגינו בית הדין התכנס, וקיבל תמורתו סכום הגון. בה בשעה שהספך הגיע לידיהו הוא החליט, כי הוא לא ימסור לידי ילדיו הנוכחים כסף ששייך לארץ ישראל הקדושה! לפיכך, מחצית מן הסכום הוא העניק לבני משפחה רחוקים שהתגוררו בהרצליה, אשר המענק נפל עליהם בהפתעה גמורה, ומחצית מן הסכום הוא החליט להקדיש ל... שיפוץ בית כנסת נטוש באיזור כפר מגוריו בפורטוגל!

מתברר, כי במהלך כל שנות הבדידות והניתוק מן הדת, בכל אותן עשרות שנים שבהן היה שרוי בין



השאלה שכל לומד עשוי לשאול את עצמו היא, כי אם עובר לאו ירך אמו, אלא הוא נחשב כגוף נפרד, אם כן, הכיצד מותר לשחוט בהמה מעוברת; הרי במסכת חולין מבואר איסור התורה (ויקרא כב/ כח) "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד!" הניחא אם עובר ירך אמו, הרי לפנינו בהמה אחת בלבד, הוא אינו 'בנה', אלא כמו רגל שלה, אין כאן אותה ואת 'בנה'. אך אם עובר לאו ירך אמו, לכאורה, אסור לעשות כן, שכן, השוחט בהמה ועוברת, נחשב כמי ששחט את האם ושחט את העובר, ששחיטת האם נחשבת כשחיטת העובר. מדוע, איפוא, בשחיטת בהמה מעוברת, אין איסור אותו ואת בנו. ובכן, הרמב"ם (הלכות שחיטה פרק י"ב הלכה י'), הוא ולא אחר, מתייחס בקצרה לשאלה חמורה זו: "מותר לשחוט את המעוברת, עובר ירך אמו הוא."

שתי מסקנות חשובות עולות, לכאורה, מפסקו של הרמב"ם. א. הלכה כשיטה הסוברת שעובר ירך אמו, שאם לא כן, הרמב"ם לא היה סומך את ההיתר לשחיטת המעוברת על שיטה זו. ב. לפי השיטות הסוברות שעובר אינו ירך אמו, אסור לשחוט בהמה מעוברת.

דא עקא, ששתי מסקנות אלו, נסתרות בעליל. א. הרמב"ם עצמו נוקט להלכה שעובר לאו ירך אמו! (עיין רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ג' הלכה י"ב ובמהרי"י קורקוס שם). ב. בגמרא (בבא קמא עח/ב, עיין בשו"ת "בית יצחק" אהע"ז חלק א' סימן נ"ד אות ז') מוכח, כי לכל הדעות מותר לשחוט מעוברת, גם לדעת הסוברים כי עובר לאו ירך אמו. דברי הרמב"ם, איפוא, נראים כמבוי סתום, ללא פתח וללא יציאה. פוסקים רבים שינסו את מותניהם כדי לפתור את דברי הרמב"ם, ביניהם הגאון רבי יחיאל יהושע מקינצק זצ"ל, בעל "חלקת יואב", אשר בגאונותו הגה רעיון מבריק.

עובר שלא נולד, ירך אמו לכל הדעות: מדוע באמת, גם הסובר כי עובר לאו ירך אמו, אינו אוסר לשחוט את המעוברת - משום שכל המחלוקת מתמקדת בעובר שנולד! היינו: לאחר שנולד עגל והריהו לפנינו חי ונושם, אנו דנים אם ישותו הנוכחית משליכה על מצבו הקודם ומעניקה לו משמעות וצביון עצמיים. אך אם מעולם לא נולד, הכל מודים, כי היה ונותר ירך אמו. פשוטים עתה דברי הרמב"ם עד למאד. "מותר לשחוט את המעוברת - עובר ירך אמו". מאחר שעובר זה לא יולד, הכל מודים כי הגדרתו היא כירך אמו, ולפיכך הוא מותר בשחיטה. מה דינו של עובר שנולד, האם לפני כן היה ירך אמו? לכך לא התייחס הרמב"ם בהלכה זו... (מובא בשו"ת "אבני נזר" יו"ד סימן של"ו ס"ק ז', עיי"ש מה שתמה עליו, ועיין בשו"ת "חלקת יואב" חלק ב' עמוד קכ"ב, ובשו"ת "דובב מישרים" חלק א' סימן כ"ו).

אמת, הבנו אל נכון כי ההלכות המובאות ברמב"ם אינם סותרות זו את זו, אך עדיין נשאלת השאלה, מה טעם מצא הרמב"ם לפסוק הלכה שמעולם לא נזכר במשנה או בגמרא כל הרהור או פקפוק לגביה, הרי אין בנמצא כל דיון אם מותר לשחוט את המעוברת. פתרון מרתק לדבר נמצא על ידי מספר פוסקים.

מכתבי הגאונים והראשונים עולה, כי ויכוח נוקב התנהל בין חכמי ישראל לבין הקראים לגבי שחיטת בהמה מעוברת. הקראים טענו, כי העובר נחשב "בן", ואף הוכיחו זאת מן הנאמר אצל רבקה (בראשית כה/כב) "ויתרוצצו הבנים בקרבה", לפיכך הם טענו, כי אסור לשחוט את המעוברת, משום איסור "אותו ואת בנו". ואילו חכמי ישראל, שבראשם עמד רבי משולם ברבי קלונימוס (מובא באשכול חלק ג' עמוד 70 ובמהדורת אלבעק חלק ב' עמוד 120 ושם בהערה ג) דחו את דבריהם, כי עובר אינו נחשב "בן", ואילו התורה הקדושה כתבה, כי הבנים שנולדו לרבקה לאחר מכן התרוצצו באותה עת, ושמים "בנים" בא להם על שם העתיד ולא על שם ההווה.

ויכוח זה עמד מול עיניו של הרמב"ם בשעה שכתב "מותר לשחוט את המעוברת, עובר ירך אמו". הרמב"ם לא התכוון להתייחס למחלוקת אם עובר ירך אמו אם לאו, אלא התכוון לומר, כי איש אינו מעלה על דעתו שהעובר נחשב 'בן', שהרי עדיין לא פרש מאמו, ולשם כך הרמב"ם השתמש בלשון שאולה מן המחלוקת המפורסמת, "עובר ירך אמו" (ועיין "בית יצחק" שם, ו"אור שמח" על הרמב"ם הלכות שחיטה שם, מגיה לעיסור שער ב' הלכות שחיטה כ"ח, ובתורה שלימה בראשית פרק כ"ה אות פ"ה).

עובר אבר אמו: אכן, מעניין לגלות כי בכתבי היד המקוריים של מהדורת "יד החזקה", נוסח לשון הרמב"ם הוא: "מותר לשחוט את המעוברת, עובר אבר אמו הוא..." הרמב"ם אינו מתייחס למחלוקת אם עובר ירך אמו, אלא בא להוציא מליבם של קראים, כי עובר נחשב "בן" טרם לידתו.

דף ל/ב שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים

חובת הדאגה לכלבים

מסכת דנה מספר פעמים, אם "פודים את הקדשים להאכילם לכלבים", היינו: אם יש לפדות קרבן טריפה שאינו ראוי להקרבה, לשלם את דמיו להקדש ולהאכיל את בשרו לכלבים, והגמרא מוכיחה כי דינו לשריפה, ואין להאכילו לכלבים.

יש לברר, אם נטיית הגמרא להאכלת הכלבים בבשר קדשים שנפסלו, אינה נובעת מן ההלכה אלא מן המציאות, שאוכל אשר אינו ראוי לאכילת אדם נאכל על ידי הכלבים, או שמא חז"ל נטו להאכיל בשר טריפה זה לכלבים, מחמת הפסוק (שמות כב/ל) "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו". על פסוק זה כתוב במכילתא, "למדך הכתוב שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, שנאמר, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, אמר הקב"ה תנו לו שכרו". כלומר, כלבי מצרים הוכו גם הם במכת בכורות, שכל בכורותיהם התפגרו, והקב"ה גזר עליהם לבל ינבחו בצערם, כדי שלא יבהלו את בני ישראל (אבן עזרא שמות יא/ז). בשכר שתיקתם זו, זכו הכלבים להעדפה בהאכלת בשר שאינו ניתן לאכילה.

הנוכרים, טובל בדגים ובגלים, הוא היה מבקר מידי פעם בחשאי בבית כנסת נטוש וחרב שקירותיו מטים ליפול, אשר הוקם לפני כחמש מאות שנה על ידי יהודים שהתגוררו פעם במקום, ובתוך בית הכנסת היה מיוענו קורא פרקי תהילים מתוך קרעי דפים שנמצאו בספרייה החרבה שבבית הכנסת, ומשתתף בדמעות לפני אביו שבשמים!!!

הרי לך נשמה יהודית. הניצוץ קיים, הגחלת בוערת, האח בנוי, עליך רק לאחוז במקל הקסמים, לחתות את הגחלים, ואור נעים וחמים יקרין על פניו ובתוך לבו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אלטוסקי** ז"ל

ב"ר נחום ז"ל נלב"ע כ"ב באדר א' תשל"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר **יעקב דב אלטוסקי** ומשפ' שיחיו-סביון

לעילוי נשמת

הרה"צ ר' **יעקב מרדכי מרקוביץ** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י באדר ב' תשכ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידיו

הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה זאב קוטלייר** ז"ל

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"ז באדר ב' תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

הוקדש לעילוי נשמת

מרת **הנטשע פלדמן** ע"ה

ב"ר שלמה אליהו גולדברג ז"ל

נלב"ע ט"ז באדר תשס"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידיו

הר"ר **שלמה פלדמן** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם מרדכי בלומברג** ז"ל

ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע ט"ז באדר ב' תש"ס

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידיו

ר' **מאיר בלומברג** ומשפחתו שיחיו - חולון

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל מרגלית** ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב באדר א' תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר **יעקב מרגלית** ומשפ' שיחיו - פרדס חנה



ברם, חיפוש מדוקדק ברמב"ם, טור וב"שולחן ערוך" אינו מעלה כל איזכור לכך שיש מצווה לתת בשר טריפה לכלבים. אכן, הרמ"א ("שולחן ערוך" יו"ד סימן קי"ז סעיף ד') כותב, כי מותר למכור בשר טריפה ובשר נבלה לנכרי, ובעל "מנחת חינוך" (מצווה ע"ג) מעיר, כי אומנם בראשונים, באחרונים, ובפוסקי ההלכה לדורותיהם, לא הוזכרה מצוות האכלת בשר טריפה לכלבים, ומוני המצוות גם כן לא מנאוה במניין המצוות, אך בעלי התוספות (יומא לו/ב ד"ה "לאוי"), הם היחידים אשר נוקטים, כי דברי התורה "לכלב תשליכון אותו" הם ציווי והוראת מצווה להשליך בשר לכלב, כדברי המכילתא הנזכרים, ומי שאינו עושה כן מבטל מצווה מן התורה!

יהודי חולה יאכל את הנבלה ויתן את הטריפה לכלבים: בעל "דברי אמת" נוהה אחר שיטת התוספות, ולפיכך הוא פסק חידוש מדהים: יהודי אשר נקלע למצב של פיקוח נפש והוא זקוק לאכול בשר, ואין לפניו כי אם בשר נבלה ובשר טריפה, לא יכר את בשר הטריפה, משום שעל ידי כך הוא מבטל מצוות עשה מן התורה לתת את בשר הטריפה לכלבים, אלא יאכל את בשר הנבלה (עין שו"ת "בית יצחק" או"ח סימן צ"ה אות ג). גם מדברי התשב"ץ עולה, כי לשיטה זו, שיש מצווה בהאכלת הכלבים, זו היא כוונת חכמינו ז"ל באומרם (אבות ב/א), "והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה" - שגם כאשר ייגרם לו הפסד מנתינת הבשר לכלב, יזכור כי מצווה הוא עושה ושכרה רב. כאמור, שיטה זו לא נפסקה להלכה. עם זאת, גם לדעת בעלי התוספות אין המדובר בבשר שערכו רב, כי אם בבשר שערכו פחות, כפי שעולה מדברי בעלי התוספות (עבודה זרה כ"א ד"ה "רבי מאיר") לגבי נתינת בשר נבלה לגר תושב, שגם לדעת הסוברים שהיא מצווה מן התורה, מצווה זו אינה אלא לגבי בשר שערכו אינו רב, וההפסד הוא מועט (ועין "מחצית השקל" סימן תצ"ח ס"ק ח).

מעניין לציין את דברי "המאירי" (שבת יט/א) הבאים. כידוע, בשבת אסור ליהודי להאכיל בעל חיים, אלא אם כן מוטל עליו לזנוג, ששלו הוא. שונים הם הכלבים, כותב "מגן אברהם" (או"ח סימן שכ"ד ס"ק ז', ועין ב"משנה ברורה" ס"ק ל"א, ועיי"ש שיש חולקים), שאפילו כלב שאין מגדלו בביתו מותר, "דמצווה ליתן לו מזונות". "המאירי" כותב, כי ייחודם של הכלבים נובע מן הציווי "לכלב תשליכון אותו", לאמרו, אף על פי שאין מצוות עשה להאכיל כלב, אך בפסוק זה לימדנו התורה הנהגה כללית - לדאוג לכלב. [ראה מש"כ בעניין זה הרב נייטשטאדט, בקובץ "פעמי יעקב", כסליו תשס"ג].



קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת תמורה • דף כ"ו • יום שני י"ח באדר

חידת חצי חצי

ר' שמשון המלמד החליט להפתיע את תלמידיו. כל ילד קבל לביתו מעטפה ועליה כתוב: עבור הילד הקורא... הילדים פתחו את המעטפות וגלו בתוכן כתב חידה מהמלמד האהוב. כך היה כתוב שם: אני חצי חצי ובסוף אהיה שנים. רמז: דיני קרבנות. הילדים עמלו עם ההורים, חלק התקשרו לסבים ולדודים שיעזרו להם, עד שקבלם הצליחו לאתר את התשובה המעניינת: אדם שהקדיש בהמה ואמר: אני מקדיש חצי ממנה לקרבן עולה וחצי ממנה לקרבן שלמים! אי אפשר להקריב אותה, ולכן עליו להמתין עד שיפל בה מום, ויפדה אותה, ובקסף שיקבל יקנה לקרבן עולה וקרבן שלמים.

למנוי גליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינוך

ולסיום:
שלוש במרץ אחד!

מתחילים בלימוד מסכת בריות ביום רביעי, כ"ז אדר

1-700-500-151